

Kohtuasi C-535/19**Eelotsusetaotluse kokkuvõte vastavalt Euroopa Kohtu kodukorra artikli 98 lõikele 1****Saabumise kuupäev:**

12. juuli 2019

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Augstākā tiesa (Senāts) (Läti kõrgeim kohus)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

9. juuli 2019

Kassaator:

A

Teine pool kassatsioonimenetluses:

Veselības ministrija (tervishoiuministeerium)

Põhikohtuasja ese

Kassatsioonimenetlus seoses riigi ametiasutuste otsusega jätta välisriigi kodanik riigieelarveliste tervishoiuteenuste saajate registrisse kandmata ning talle Euroopa ravikindlustuskaart väljastamata.

Eelotsusetaotluse ese ja õiguslik alus

Eelotsusetaotluse esitanud kohus taotleb ELTL artikli 267 alusel määruse nr 883/2004 ja direktiivi nr 2004/38 ning ELTL artiklite 18, 20 ja 21 tõlgendamist, et selgitada määruse nr 883/2004 kohaldatavust riiklikele tervishoiuteenustele, samuti tingimusi, mille kohaselt võib riik keelata tervishoiuteenuste saamist välismaalasele – töötule liidu kodanikule. Ta küsib samuti, kas olukord, mis võimaldab keelduda andmast nimetatud isikule õigust saada riiklike tervishoiuteenuseid kõikides asjaomastes liikmesriikides, on õiguspärane.

Eelotsuse küsimused

1. Kas riiklik tervishoiuteenus kuulub määruse nr 883/2004 artikli 3 lõike 1 punkti a tähenduses „haigushüvitiste“ alla?
2. Kui vastus esimesele küsimusele on jaatav, siis kas liikmesriikidel on määruse nr 883/2004 artikli 4 ja direktiivi 2004/38 artikli 24 alusel lubatud, selleks et vältida ebaproportsionaalseid taotlusi tervishoiuteenuse osutamise kindlustamiseks ette nähtud sotsiaaltoetuste saamiseks, keelduda andmast neid toetusi - mida antakse oma riigi kodanikele ja töötaja staatusega liidu kodaniku pereliikmetele, kes on samas olukorras - sellistele liidu kodanikele, kellel ei ole hetkel töötaja staatust?
3. Kui vastus esimesele küsimusele on eitav, siis kas liikmesriikidel on Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklite 18 ja 21 ning direktiivi 2004/38 artikli 24 alusel lubatud, selleks et vältida ebaproportsionaalseid taotlusi tervishoiuteenuse osutamise kindlustamiseks ette nähtud sotsiaaltoetuste saamiseks, keelduda andmast neid toetusi - mida antakse oma riigi kodanikele ja töötaja staatusega liidu kodaniku pereliikmetele, kes on samas olukorras - sellistele liidu kodanikele, kellel ei ole hetkel töötaja staatust?
4. Kas määruse (EÜ) nr 883/2004 artikli 11 lõike 3 punktiga e on kooskõlas olukord, kus Euroopa Liidu kodanikule, kes kasutab oma vaba liikumise õigust, ei anta õigust saada riiklikke tervishoiuteenuseid kõikides käesolevas asjas asjaomastes liikmesriikides?
5. Kas Euroopa Liidu toimimise lepingu artikliga 18, artikli 20 lõikega 1 ja artikliga 21 on kooskõlas olukord, kus Euroopa Liidu kodanikule, kes kasutab oma vaba liikumise õigust, ei anta õigust saada riiklikke tervishoiuteenuseid kõikides käesolevas asjas asjaomastes liikmesriikides?
6. Kas direktiivi 2004/38 artikli 7 lõike 1 punkti b tähenduses riigis elamise seaduslikkuse all tuleb mõista, et see annab isikule õiguse sotsiaalkindlustusele, ja samuti, et see võib olla põhjuseks, mille pärast isik sotsiaalkindlustusest ilma jätta? Kas konkreetselt käesoleval juhul tuleb arvestada, et asjaolu, et taotlejal on üldine ravikindlustus, mis on üks direktiivi 2004/38 kohaselt riigis elamise seaduslikkuse eeltingimustest, võib põhjendada isiku riiklikus tervisekindlustussüsteemis kindlustamisest keeldumist?

Liidu õiguslik raamistik

Euroopa Liidu toimimise leping. Artikkel 18, artikli 20 lõige 1, artikli 20 lõike 2 esimese lõigu punkt a, artikkel 21 ja artikli 168 lõige 7.

Direktiiv 2004/38/EÜ, mis käsitleb liidu kodanike ja nende pereliikmete õigust liikuda ja elada vabalt liikmesriikide territooriumil. Põhjendused 1, 2, 3, 4 ja 10. Artikli 7 lõike 1 punkt b, artikli 14 lõiked 1 ja 2 ning artikkel 24.

Määrus nr 883/2004 sotsiaalkindlustussüsteemide koordineerimise kohta. Põhjendus 45. Artikli 3 lõike 1 punkt a ja lõige 5, artikkel 4 ja artikli 11 lõike 3 punkt e.

Euroopa Kohtu praktika

Euroopa Kohtu otsused:

27. märtsi 1985. aasta kohtuotsus Hoeckx (C-249/83, EU:C:1985:139, punkt 12)

27. märtsi 1985. aasta kohtuotsus Scriver ja Cole (C-122/84, EU:C:1985:145, punkt 19)

12. juuni 1986. aasta kohtuotsus Ten Holder (C-302/84, EU:C:1986:242, punkt 21)

16. juuli 1992. aasta kohtuotsus Hughes (C-78/91, EU:C:1992:331, punkt 17)

11. juuli 1996. aasta kohtuotsus Otte vs. Saksamaa (C-25/95, EU:C:1996:295, punkt 22)

5. juuni 1997. aasta kohtuotsus Land Nordrhein-Westfalen vs. Uecker ja Jacquet vs. Land Nordrhein-Westfalen (C-64/96, EU:C:1997:285, punkt 23)

5. märtsi 1998. aasta kohtuotsus Molenaar (C-160/96, EU:C:1998:84, punktid 19, 20 ja 21)

20. septembri 2001. aasta kohtuotsus Grzelczyk (C-184/99, EU:C:2001:458, punkt 31)

11. juuli 2002. aasta kohtuotsus D'Hoop (C-224/98, EU:C:2002:432, punkt 28)

17. septembri 2002. aasta kohtuotsus Baumbast ja R (C-413/99, EU:C:2002:493, punkt 84 jj, punkt 91)

7. novembri 2002. aasta kohtuotsus Maaheimo (C-333/00, EU:C:2002:641, punkt 23)

2. oktoobri 2003. aasta kohtuotsus Garcia Avello (C-148/02, EU:C:2003:539, punkt 26)

7. septembri 2004. aasta kohtuotsus Trojani, C-456/02, EU:C:2004:488, punkt 31 jj)

19. oktoobri 2004. aasta kohtuotsus Zhu ja Chen (C-200/02, EU:C:2004:639, punkt 32)
15. märtsi 2005. aasta kohtuotsus Bidar (C-209/03, EU:C:2005:169, punkt 33)
12. juuli 2005. aasta kohtuotsus Schempp (C-403/03, EU:C:2005:446, punktid 17, 18 ja 20)
18. juuli 2006. aasta kohtuotsus De Cuyper (C-406/04, EU:C:2006:491, punkt 23)
1. aprilli 2008. aasta kohtuotsus Gouvernement de la Communauté française ja Gouvernement wallon (C-212/06, EU:C:2008:178, punkt 39)
22. mai 2008. aasta kohtuotsus Nerkowska (C-499/06, EU:C:2008:300, punktid 26 ja 29)
25. juuli 2008. aasta kohtuotsus Metock jt (C-127/08, EU:C:2008:449, punkt 82)
4. märtsi 2010. aasta kohtuotsus Chakroun (C-578/08, EU:C:2010:117, punkt 43)
5. mai 2011. aasta kohtuotsus McCarthy (C-434/09, EU:C:2011:277, punkt 39)
30. juuni 2011. aasta kohtuotsus da Silva Martins (C-388/09, EU:C:2011:439, punkt 38 ja seal viidatud kohtupraktika ning punkt 41)
24. aprilli 2012. aasta kohtuotsus Kamberaj (C-571/10, EU:C:2012:233, punkt 86)
21. veebruari 2013. aasta kohtuotsus N. (C-46/12, EU:C:2013:97, punktid 27 ja 28)
19. septembri 2013. aasta kohtuotsus Brey (C-140/12, EU:C:2013:565, punktid 46, 70 ja 71)
11. novembri 2014. aasta kohtuotsus Dano (C-333/13, EU:C:2014:2358, punktid 59 ja 60)
26. veebruari 2015. aasta kohtuotsus Martens (C-359/13, EU:C:2015:118, punkt 25)
15. septembri 2015. aasta kohtuotsus Alimanovic (C-67/14, EU:C:2015:597, punkt 62; kohtujuristi ettepanek selles kohtuasjas, punkt 85)
16. septembri 2015. aasta kohtuotsus komisjon vs. Slovakkia (C-433/13, EU:C:2015:602, punktid 70, 71 ja 73)
25. veebruari 2016. aasta kohtuotsus García Nieto jt (C-299/14, EU:C:2016:114, punktid 38 ja 50)

14. juuni 2016. aasta kohtuotsus komisjon vs. Ühendkuningriik (C-308/14, EU:C:2016:436, punkt 76)

30. mai 2018. aasta kohtuotsus Czerwiński (C-517/16, EU:C:2018:350, punkt 33)

25. juuli 2018. aasta kohtuotsus A (C-679/16, EU:C:2018:601, punktid 33, 56, 57 ja 60)

Kohtujuristi [Wathelet'] 26. juuli 2017. aasta ettepanek, kohtuasjas Gusa (C-442/16, EU:C:2017:607, punkt 52).

Liikmesriigi õiguse põhinormid

Raviteenuste seadus (Ärstniecības likums) (kehtinud kuni 31. detsembrini 2017), artikkel 17.

Tervishoiu rahastamise seadus (Veselības aprūpes finansēšanas likums) (kehtiv alates 1. jaanuarist 2018), artiklid 7, 9 ja 11.

Põhikohtuasja faktiliste asjaolude ja menetluse kokkuvõte

- 1 Kassaator on Itaalia kodanik, kes on abielus Läti kodanikuga. 2015. aasta lõpus või 2016. aasta jaanuaris lahkus kassaator Itaaliast ja kolis Lähti, et elada koos oma perega. Kassaator kavatseb jääda pikaajaliselt Lähti, et hoolitseda oma laste eest. Kassaatori deklareeritud elukoht on Lätis. Kassaator väidab, et ta on kõrgelt kvalifitseeritud insener ning otsis kaebuse esitamise ajal tööd. Tema arvates tuleks töö otsimist tõlgendada kui soovi lõimuda Läti ühiskonda ja saada selle täieõiguslikuks liikmeks koos Läti kodanikega. Praegu on kassaatoril töösuhe. Kassaatori elukoht Lätis põhineb Euroopa Liidu kodaniku registreerimistunnistusel, mida Läti õiguse kohaselt käsitatakse ajutise elamisloana.
- 2 2015. aasta lõpus teatas kassaator Itaalia pädevale asutusele, et ta kolib Lähti. Sellest tulenevalt registreeriti ta välismaal elavate Itaalia kodanike registris „A.I.R.E” (*Anagrafe degli Italiani Residenti all’Estero*), kus registreeritakse isikud, kes kolivad elama väljaspool Itaaliat kauemaks kui 12 kuud. Kuna selles registris registreeritud isikute elukoht on välismaal, ei võimaldata neile riiklikke tervishoiuteenuseid Itaalias.
- 3 Kassaator taotles 22. jaanuaril 2016 Läti riiklikult terviseametilt (Latvijas Nacionālajais veselības dienests) registreerimist tervishoiuteenuste saajate registris ja Euroopa ravikindlustuskaarti. Riiklik terviseamet keeldus 17. veebruaril 2016. aasta otsusega kassaatori registrisse kandmisest ja talle kaardi väljastamisest. Tervishoiuministeerium (Veselības ministrija) jättis 8. juuli 2016. aasta otsusega riikliku terviseameti otsuse jõusse, juhtides tähelepanu sellele, et raviteenuste seaduse artikli 17 esimesest lõigust tuleneb, et liidu

kodanikud, kes ei ole töötajad või füüsilisest isikust ettevõtjad, ei kuulu nende isikute kategooriate hulka, kes võiksid saada riiklikke tervishoiuteenuseid. Kuna kassaator ei ole Lätis töötaja ega füüsilisest isikust ettevõtja ning on Itaalia kodanik, kes elab Lätis Euroopa Liidu kodaniku registreerimistunnistuse alusel, ei kuulu ta raviteenuste seaduse artiklis 17 osutatud isikute kategooriasse, kellele osutatakse neid teenuseid riigieelarvest. Raviteenuste seaduse artikli 17 viienda lõigu kohaselt peab kassaator tervishoiuteenuste eest maksma.

- 4 Kassaator esitas tervishoiuministeriumi otsuse peale kaebuse Administratīvā rajona tiesale (rajooni halduskohus), kes jättis selle rahuldamata.
- 5 Kohtuasja apellatsioonistmes läbi vaadanud, jättis Administratīvā apgabaltiesa (haldusastjade regionaalne kohus) 5. jaanuari 2018. aasta kohtuotsusega apellatsioonkaebuse rahuldamata järgmistel põhjustel.
- 6 Apellant on liidu kodanik, kes ei tegele majandustegevusega ja kelle elukoht on Lätis. Seega kohaldatakse määruse nr 883/2004 artikli 11 lõike 3 punkti e kohaselt käesoleval juhul Läti õigusakte, sealhulgas raviteenuste seaduse artiklit 17. Apellant ei kuulu raviteenuste seaduse artiklis 17 nimetatud isikute kategooriasse, kelle puhul tasutakse tervishoiuteenuste osutamise eest riigi eelarvest, mis tähendab vastavalt kõnealuse seaduse artikli 17 viiendale lõigule, et apellant peab nende teenuste eest maksma.
- 7 Direktiivi 2004/38 artikli 7 lõike 1 punkti b, artikli 14 lõigete 1 ja 2 ning artikli 24 ning Euroopa Liidu Kohtu praktika alusel ei ole liikmesriik üle kolme kuu ja vähem kui viie aasta pikkuse aja jooksul kohustatud andma teise liikmesriigi kodanikule sotsiaalabi saamise õigust. Selle regulatsiooni õiguspärane eesmärk on kaitsta vastuvõtva liikmesriigi finantshuve. Apellant soovib saada täielikke tervishoiuteenuseid Lätis, kuid ei täida ühtegi määruses nr 883/2004 (artiklis 17, artiklis 12 ega artiklites 23–26) selle õiguse saamiseks sätestatud tingimusi.
- 8 ELTL artikli 168 lõikest 7 ja Euroopa Kohtu praktikast tuleneb, et Lätil on õigus võtta vastu oma sotsiaalkindlustussüsteemi käsitlevad erinormid ning et seda süsteemi ei saa ainuüksi seetõttu, et sellel on apellandi jaoks kahjulikud tagajärjed, pidada diskrimineerimise aluseks. Nii Euroopa Liidu Kohtu kui ka Satversmes tiesa (konstitutsioonikohus) kohtupraktikas on järjekindlalt tunnustatud, et Lätil on asjaoludel, kus riiklikud vahendid on piiratud, kaalutusõigus otsustada, milliste isikute kategooriate puhul tasutakse tervishoiuteenuste osutamine riigieelarvest.
- 9 Kuigi apellant elab vastavalt direktiivi 2004/38 artikli 7 lõike 1 punkti b nõuetele seaduslikult Lätis ja võib õiguspäraselt tugineda selle direktiivi artikli 24 lõikes 1 sätestatud diskrimineerimiskeelu põhimõttele, on erinev kohtlemine õigustatud, kuna see põhineb objektiivsetel kaalutlustel ja sellel on õiguspärane eesmärk kaitsta riigi rahalisi vahendeid ja teiste isikute õigust saada tervishoiuteenuseid, mille eest tasutakse riigieelarvest. Teiselt poolt on see kohtlemine käesolevas asjas ka proportsionaalne, kuna riik tagab apellandile erakorralise arstiabi osutamise,

ravikindlustuse tasu ei ole ebaproportsionaalselt suur ja see olukord kestab ainult seni, kuni isik omandab alalise elamisõiguse (pärast viit aastat).

- 10 Läti õigusnormide kohaselt võivad Euroopa ravikindlustuskaardi saada ainult isikud, kellel on õigus saada tervishoiuteenuseid, mille eest tasutakse riigieelarvest. Seepärast ei saa apellant ravikindlustuskaarti saada.
- 11 Apellandi liidu kodaniku staatus ei ole võrreldav Läti kodaniku staatusega, mistõttu ei ole apellandil samad õigused mis Läti kodanikel. Isikute vaba liikumine ei ole absoluutne; vastuvõtval liikmesriigil on õigus kohaldada oma riigi kodanikele erinevaid eeskirju, võttes aluseks selle riigi õiguse objektiivsed kaalutlused, ning kaitsta oma huve vastuvõtva riigina, et teise liikmesriigi kodanikud ei muutuks liigseks koormaks tema sotsiaalsüsteemile.
- 12 Lätis töötava liidu kodaniku pereliige (kellel on vastavalt raviteenuste seaduse artikli 17 lõikele 3 õigus saada riiklikke tervishoiuteenuseid) ei ole võrreldav Lätis töötava Läti kodaniku pereliikmega (kellel ei ole õigust saada riiklikke tervishoiuteenuseid). Asjaolu, et Läti kodanik töötab Lätis, ei tähenda piiriüleste elementide olemasolu ja sellises olukorras ei kasuta Läti kodanikud vaba liikumise õigust. Teisest küljest, kui ELi kodanikud kasutavad oma liikumisvabadust, kehtivad neile teatavad nõuded, mis sõltuvad samuti sellest, kas Euroopa Liidu kodanik töötab elukohariigis palgatöötajana või mitte.
- 13 Apellant esitas apellatsioonikohtu otsuse peale kassatsioonkaebuse Senātsile (kõrgeim kohus).

Põhikohtuasja poolte peamised argumendid

- 14 **Kassaator** on seisukohal, et apellatsioonikohus kohaldas tema suhtes mõistet „sotsiaalabi“ vääralt. Kassaator soovis saada õigust sotsiaalkindlustusele, mitte sotsiaalabile.
- 15 Ta väidab, et apellatsioonikohus on valesti mõistnud direktiivi 2004/38 ja määruse nr 883/2004 seost, tõlgendades ekslikult, et sotsiaalkindlustuse saamise õigusele, mida kassaator taotles, on kohaldatav direktiivi 2004/38 artikli 7 lõike 1 punkt b.
- 16 Kassaatori arvates hindas apellatsioonikohus ekslikult, et direktiivist 2004/38 tulenev erinev kohtlemine seoses liidu kodaniku (kes ei teosta majandustegevust) õigusega saada teises Euroopa Liidu liikmesriigis sotsiaalabi laieneb õigusele sotsiaalkindlustusele. Vastavalt määrusele nr 883/2004 kohaldatakse kassaatorile seoses õigusega sotsiaalkindlustusele Läti õigusakte. Määruse nr 883/2004 artikli 4 kohaselt on liidu kodanikel, kes ei teosta majandustegevust, õigus sotsiaalkindlustusele, see tähendab tervishoiuteenustele selle liikmesriigi kodanikega samadel tingimustel.
- 17 Õiguspärane eesmärk piirata nende liidu kodanike (kes ei teosta majandustegevust) õigust sotsiaalabile teistes liidu liikmesriikides, on seotud

juhtumitega, milles käsitletakse küsimust, kas liidu kodanik vastab algselt direktiivi 2004/38 artikli 7 lõike 1 punkti b nõuetele. Kui need nõuded on täidetud, ei analüüsita enam sotsiaalkindlustuse ja sotsiaalabi piiranguid.

- 18 Kassaatori erinev kohtlemine määruse nr 883/2004 artikli 4 tähenduses ei ole proportsionaalne, sest tal ei ole võimalik saada riigilt tervishoiuteenuseid ei Itaalias ega riigis, kus on praegu tema alaline elukoht ja huvide kese. Kassaator ei soovi saada kasu teise Euroopa Liidu liikmesriigi sotsiaalabisüsteemist, vaid ühineda oma perekonnaga.
- 19 Isegi kui eeldada, et kassaatorile on kohaldatav mõiste „sotsiaalabi“, ei saa seda õigust automaatselt keelata liidu kodanikule, kes ei teosta majandustegevust, analüüsimate asjaomaseid faktilisi asjaolusid, arvestades tema integreerumist ühiskonda või analüüsides asjaomasele isikule antud abi proportsionaalsust riigi sotsiaalabisüsteemi suhtes tervikuna.
- 20 Majanduslikult mitteaktiivsete Euroopa Liidu kodanike võrdse kohtlemise tagamine sõltub ainult sellest, kas nad vastavad direktiivi 2004/38 artikli 7 lõike 1 punktis b sätestatud nõuetele, kui nad elavad teatud riigis. See tuleneb nii ELTL artiklist 18 kui ka direktiivi 2004/38 artiklist 24 ja määruse nr 883/2004 artiklist 4.

Eelotsusetaotluse põhjenduste kokkuvõte

- 21 Käesolevas asjas on vaja välja selgitada, kas kassaator jäeti põhjendatult ilma õiguseta saada arstiabi (tervishoid) riigi kulul vastavalt raviteenuste seaduse artiklile 17 (nüüd tervishoiu rahastamise seaduse artiklid 9 ja 11), millega on Läti õigusesse üle võetud direktiivi 2004/38 artikli 7 lõike 1 punkt b.
- 22 Kuigi kassaatori sõnul on tal praegu töösuhe, on tal õigus taotleda otsust selle kohta, kas tal oli õigus saada soodne otsus, muu hulgas selleks, et vältida sarnase olukorra tekkimist tulevikus. Seda huvi tuleb tunnustada menetluse jätkamise õiguspärase põhjusena.
- 23 Senätsi (kõrgeim kohus) sõnul on see kohtuasi oluline seoses rea Euroopa Liidu põhiväärtusega. Esiteks liidu kodakondsusega (ELTL artikli 20 lõige 1). Teiseks liikumis- ja elukohavabadusega, mis on liidu kodakondsusest tulenev aluspõhimõte (ELTL artikli 20 lõike 2 punkt a ja artikkel 21). Kolmandaks kodakondsuse alusel diskrimineerimise keeluga (ELTL artikkel 18).
- 24 Mis puutub direktiivi 2004/38 ja määrusesse nr 883/2004, siis on nende õigusnormide eesmärgid tihedalt seotud liidu kodanike õigusega liikumisvabadusele.
- 25 Direktiivi 2004/38 neljast esimesest põhjendusest, samuti selle direktiivi artikli 1 punktist a tuleneb, et selle direktiivi põhieesmärk on hõlbustada ja tugevdada liidu kodanike põhiõigust vabalt liikuda ja elada liikmesriikide territooriumil

(kohtuotsus Brey, punkt 71; vt ka kohtuotsus Metock jt, punkt 82). See kajastub ka direktiivi pealkirjas.

- 26 Määrus nr 883/2004 võeti vastu liikmesriikide sotsiaalkindlustussüsteemide kooskõlastamiseks, selleks et isikute vaba liikumise õigust saaks tõhusalt kasutada (määruse nr 883/2004 põhjendus 45) ning aidata kaasa elatustaseme ja töötingimuste parandamisele (määruse põhjendus 1) (kohtuotsus Brey, punkt 41 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 27 Samal ajal on üks teine direktiivi 2004/38 eesmärk sätestatud selle direktiivi põhjenduses 10: elamisõigust kasutavad isikud ei tohiks siiski vastuvõtva liikmesriigi sotsiaalabisüsteemi esialgse elamisperioodi jooksul põhjendamatult koormata. See teine eesmärk on aga olemas ainult esimese tõttu: kuna direktiivi eesmärk on hõlbustada elamisõiguse kasutamist, on liikmesriigid pidanud vajalikuks tagada, et selle vabaduse finantskoormus oleks kontrolli all (kohtujurist Watheleti ettepanek kohtuasjas Gusa, punkt 52).
- 28 Liikmesriikide finantshuvide kaitseks on direktiivis sätestatud rida ELTL artiklitega 20 ja 21 lubatud nõudeid ja piiranguid Euroopa Liidu piires vaba liikumise ja elamise vabadusele. Käesolevas asjas on oluline direktiivi 2004/38 artikli 7 lõike 1 punktis b sätestatud nõue, et Euroopa Liidu kodanikul, kes ei teosta majandustegevust, peavad selleks et saada vastuvõtvast liikmesriigis elamise õigus (üle kolme kuu), olema piisavad vahendeid, et mitte koormata oma elamisperioodi ajal vastuvõtva liikmesriigi sotsiaalabisüsteemi, ja tal on vastuvõtva liikmesriigi üldine ravikindlustus.
- 29 Käesolevas asjas on pädevad asutused kohaldanud nii direktiivi 2004/38 kui ka määruse nr 883/2004 sätteid. Senäts (kõrgeim kohus) ei sea kahtluse alla direktiivi 2004/38 kohaldatavust, kuid ta leiab, et tuleks selgitada **määruse nr 883/2004 asjassepuutuvust käesolevas asjas**.
- 30 Euroopa Kohus on tuvastanud, et määruse nr 883/2004 kohaldamisalast välja jäävate ja sinna kuuluvate hüvitiste eristamine põhineb sisuliselt iga hüvitise peamistel koostisosadel, eelkõige nende eesmärgil ja andmise tingimustel, mitte aga asjaolul, kas liikmesriigi õiguses loetakse hüvitist sotsiaalkindlustushüvitisteks või mitte (kohtuotsused Molenaar, punkt 19, komisjon vs. Slovakkia, punkt 70, ja Czerwiński, punkt 33).
- 31 Vastavalt väljakujunenud kohtupraktikale saab hüvitist käsitada sotsiaalkindlustushüvitisena siis, kui seda antakse seaduses määratletud olukorra alusel õigustatud isikutele nii, et nende isiklike vajadusi kaalutusõiguse alusel individuaalselt ei hinnata, ja kui hüvitis seondub mõnega määruse nr 883/2004 artikli 3 lõikes 1 sõnaselgelt nimetatud riskidest (kohtuotsused da Silva Martins, punkt 38 ja seal viidatud kohtupraktika, ja komisjon vs. Slovakkia, punkt 71).
- 32 Väljakujunenud kohtupraktikast tuleneb, et esimene nendest kahest tingimusest on täidetud, kui hüvitist antakse objektiivsetest kriteeriumidest lähtudes; juhul kui need on täidetud, tekib õigus saada hüvitist, ilma et pädev asutus võiks muid

isiklike asjaolusid arvesse võtta (kohtuotsused Hughes, punkt 17; Molenaar, punkt 21; Maaheimo, punkt 3; De Cuyper, punkt 23; Hughes, punkt 17; komisjon vs. Slovakkia, punkt 73, ja A, punkt 34).

- 33 Nende kahe tingimuse kumulatiivsust arvestades tähendab see, kui üks neist ei ole täidetud, et kõnealune hüvitis ei kuulu määruse nr 883/2004 kohaldamisalasse (kohtuotsus A, punkt 33). Kuna määruse nr 883/2004 artikli 3 lõikes 1 esitatud loetelu on ammendav, peab hüvitis, mida ei anta mõne selles artiklis nimetatud riski katteks, igal juhul määruse nr 883/2004 kohaldamisalast välja jääma (kohtuotsused Hoeckx, punkt 12; Scrivner ja Cole, punkt 19; Otte vs. Saksamaa, punkt 22; Molenaar, punkt 20, ja da Silva Martins, punkt 41).
- 34 Praegu põhineb Läti tervishoiusüsteem peamiselt tervishoiuteenuste osutamisel riigi kulul, mida rahastatakse maksutuludest. Alates 2018. aastast rahastatakse seda ka kohustuslikest riikliku sotsiaalkindlustuse maksetest. Tervishoiu rahastamise allikad on veel: patsientide omaosalusmaksed, vabatahtliku kindlustuse vahendid, rahastamine omavalitsuste eelarvest omavalitsuste õigusnormide alusel, tervishoiuasutuste tulud ja erainvesteeringud meditsiinikeskustesse. Üldiselt võib öelda, et tervishoiu rahastatakse Lätis peamiselt riiklikest vahenditest. Eespool toodut arvesse võttes võib praegu Läti tervishoiusüsteemi kirjeldada kohustusliku riikliku tervisekindlustusena; kõnealuse aasta riigieelarve seaduses on sätestatud selle rahastamise summa.
- 35 Läti õigusnormide kohaselt võivad riiklike tervishoiuteenuseid saada seadusega kehtestatud eri kategooriatesse kuuluvad isikud. Kõik teised elanikud võivad saada raviteenuseid tervishoiuasutuse kehtestatud tasude või eriarstiteenuste eest kehtestatud tasude eest.
- 36 Euroopa Liidu liikmesriikide kodanikud, kes ei ole Lätis töötavad töötajad või füüsilisest isikust ettevõtjad, on nende isikute kategooriatest, kes võivad saada riiklike tervishoiuteenuseid, välja jäetud.
- 37 Seda arvesse võttes osutatakse tervishoiuteenuseid kõigile Läti elanikele, kes kuuluvad mõnda seaduses sätestatud kategooriatest, olenemata nende majanduslikest vahenditest. Isiku kategooriasse liigitamise hindamise kriteeriumid on selgelt objektiivsed ja kirjeldavad tunnuseid, millele peab isik tervishoiuteenuste saajate registrisse kandmiseks ja järelkult riiklike tervishoiuteenuste saamiseks vastama. Õigusnormidest ei tulene, et pädeval asutusel oleks õigus või kohustus võtta arvesse muid isiklike asjaolusid. Seepärast võiks tervishoiuteenuste osutamine (mitterahalise sotsiaalkindlustushüvitisena) vastata määruse nr 883/2004 kohaldamise esimesele tingimusele. Samuti võiksid tervishoiuteenused vastata määruse nr 883/2004 artikli 3 lõike 1 punkti a nõuetele.
- 38 Määruse nr 883/2004 kohaldamist tõendab muu hulgas nimetatud määruse alusel kehtestatud vormi S1 laad, mis väljastatakse siis, kui liikmesriigi kodanik elab teises riigis kui see, kus ta on kindlustatud. Sellises olukorras on isikul ja tema

pereliikmetel õigus saada kõiki oma elukohariigi õigusaktides sätestatud teenuste (nt tervishoiuteenuste) kujul hüvitisi, nagu oleksid nad selles riigis kindlustatud. Käesolevas asjas aga ei ole kassaator seda vormi saanud. Kuid nagu kohtutoimikust nähtub, on see tingitud ainult asjaolust, et Itaalia pädev asutus oli seisukohal, et kassaator tuleks seetõttu, et ta kolis Lätti, Itaalia tervishoiusüsteemist välja arvata, mistõttu ei tulnud talle nimetatud vormi väljastada. Käesolevas asjas on oluline ka vorm E104, mis sisaldab teavet isiku kindlustusperioodide kohta vormi väljastanud riigis (käesoleval juhul Itaalias).

- 39 Samal ajal tuleb meeles pidada, et määruse nr 883/2004 artikli 3 lõikega 5 on sotsiaalabi ja arstiabi määruse kohaldamisalast välja jäetud.
- 40 Eespool esitatut arvesse võttes on käesolevas asjas vaja selgitada, kas määrust (EÜ) nr 883/2004 saab kohaldada tervishoiuteenuste suhtes.
- 41 **Kui määrus nr 883/2004 on käesolevas asjas kohaldatav**, tuleb esitada järgmised kaalutlused.
- 42 Määruse nr 883/2004 artikli 11 lõike 3 punkti e eesmärk on määrata kindlaks selle määruse artikli 3 lõikes 1 osutatud sotsiaalkindlustushüvitiste saamise suhtes kohaldatavad riigisisemed õigusaktid, kui määruse artikli 11 lõike 3 punktide a–d sätted ei ole isiku suhtes kohaldatavad, eelkõige isiku suhtes, kes ei teosta majandustegevust. Määruse nr 883/2004 artikli 11 lõike 3 punkti e eesmärk ei ole mitte ühe konkreetse olukorra suhtes eri liikmesriikide õigusnormide samaaegse kohaldamise ja sellest tuleneda võivate probleemide vältimine, vaid ka sellise olukorra vältimine, kus määruse kohaldamisalasse kuuluvad isikud jäävad sotsiaalkindlustuse vallas kaitsest ilma nende suhtes kohaldatavate õigusnormide puudumise tagajärjel (vt analoogia alusel kohtuotsus Brey, punkt 38 jj).
- 43 Määruses nr 883/2004 sisalduvale kollisiooninormide süsteemile on iseloomulik, et sellega võetakse iga liikmesriigi seadusandjalt pädevus määrata oma riigi õigusaktide kohaldamisala ja kohaldamise tingimused nii isikute osas, kelle suhtes neid kohaldatakse, kui ka territooriumi osas, millel liikmesriigi õigusnormid kehtivad (vt kohtuotsus Ten Holder, punkt 21).
- 44 Kuna käesolevas asjas keelatakse kassaatorile juurdepääs Itaalia ja Läti tervishoiusüsteemile, on tekkinud olukord, kus kassaatoril sotsiaalkindlustuskaitse täielikult puudub. See olukord tekib seetõttu, et kaebuse esitaja on kasutanud oma vaba liikumise õigust. Isiku sotsiaalkindlustussüsteemist väljaarvamine ei tohiks olla lubatud üheski konkreetse juhtumiga seotud Euroopa Liidu liikmesriikides. Nagu eespool viidatud Euroopa Liidu Kohtu praktikast ilmneb, kehtestati määruse nr 883/2004 artikli 11 lõike 3 punkt e just niisuguste olukordade ennetamiseks. Samal ajal ei ole täiesti selge, milline liikmesriik tegi oma õiguse kohaldamisel vea – kas Itaalia, jättes kassaatori ära kolimise tõttu oma tervisekindlustussüsteemist välja, või Läti, kui ta ei võtnud kassaatorit oma riiklikusse tervishoiusüsteemi, kuna kassaator selle taotlemise ajal Lätis ei töötanud.

- 45 **Kui määruse nr 883/2004 sätted ei ole käesolevas asjas kohaldatavad**, siis arvestades, et kassaator on liidu kodanik, tuleks otsustada, kas Läti õigusnormides ette nähtud lahendus on kooskõlas ELTL artiklitega 18 ja 21.
- 46 Euroopa Liidu Kohus on tuvastanud, et liikmesriikide kodanike põhistaatus on olla liidu kodanik, mis tähendab, et liikmesriikide kodanikke, kes on samas olukorras, tuleb Euroopa Liidu toimimise lepingu esemelisse kohaldamisalasse kuuluvates olukordades kohelda seaduse ees võrdselt, sõltumata nende kodakondsusest ja ilma et see piiraks sõnaselgelt ette nähtud erandite kohaldamist (kohtuotsused Grzelczyk, punkt 31; D’Hoop, punkt 28, ja N., punkt 27).
- 47 Samuti on sedastatud, et iga liidu kodanik võib seega tugineda Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklis 18 sätestatud kodakondsuse alusel diskrimineerimise keelule kõigis olukordades, mis kuuluvad liidu õiguse esemelisse kohaldamisalasse. Need olukorrad hõlmavad juhtumeid, kus kasutatakse ELTL artikli 20 lõike 2 esimese lõigu punktis a ja artiklis 21 sätestatud vabadust liikuda ja elada liikmesriikide territooriumil (kohtuotsused N., punkt 28 ja seal viidatud kohtupraktika, ja Dano, punkt 59).
- 48 Väljakujunenud kohtupraktikast tuleneb samuti, et liikmesriigi õigusnorm, mis seab teatavad kodanikud ebasoodsamasse olukorda pelgalt seetõttu, et nad on kasutanud oma vabadust liikuda ja elada teises liikmesriigis, piirab igale liidu kodanikule Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 21 lõike 1 alusel tagatud vabadusi (kohtuotsused Martens, punkt 25, ja A, punkt 60).
- 49 Euroopa Kohus tuvastas kohtuotsuses Trojani sisuliselt, et kui liidu kodanikul on liikmesriigis elamiseks elamisluba, võib ta tugineda ELTL artiklile 18, et saada sotsiaaltoetust samadel tingimustel selle liikmesriigi kodanikega (kohtuotsus Trojani, punkt 46).
- 50 Käesolevas asjas näitab olukord, et on võimalik, et kassaatori õigusi on raskelt rikutud, piirates tema õigust liikumisvabadusele ja jättes ta ilma õigustest, mille suhtes on Euroopa Liit vastu võtnud rea sotsiaalkindlustus- ja sotsiaalalialaseid koordineerimiseeskirju. Ainuüksi seetõttu, et kassaator on liidu kodanik, on tal tegelikult õigus riiklikule tervishoiuteenusele, mis kuulub nimetatud eeskirjade kohaldamisalasse. Seega annab see staatus kassaatorile õiguse taotletud eeliseid saada. Järelikult, kuigi teise õiguse norme ei ole, piisab sellest, kui kassaator taotleb tervishoiuteenuseid riigilt ainuüksi liidu kodaniku staatuse alusel.
- 51 Nimelt ei pääseks aluslepinguga liidu kodanike liikumisvabaduse valdkonnas kehtestatud võimalused täielikult mõjule, kui takistused, mis liikmesriigi kodaniku päritoluriigi õigusnormid on seadnud tema elamisele teises liikmesriigis ja mis karistavad teda selle eest, et ta on neid võimalusi kasutanud, võiksid liikmesriigi kodanikku ajendada nende võimaluste kasutamisest loobuma (kohtuotsused Martens, punkt 26, ja A, punkt 61).
- 52 Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 18 lõikes 1 on sätestatud, et ilma et see piiraks aluslepingutes sisalduvate erisätete kohaldamist, on aluslepingutes

käsitletud valdkondades keelatud igasugune diskrimineerimine kodakondsuse alusel. Samal ajal on Euroopa Liidu Kohus rõhutanud, et liikmesriikide territooriumil liikumise ja elamise vabadus on piiratud. Eelkõige on Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 20 lõike 2 teises lõigus selgelt täpsustatud, et selle artikliga antud õigusi kasutatakse aluslepingutes ja nende alusel võetud meetmetes määratletud tingimustel ja piirides. Vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 21 lõikele 1 tunnustatakse liidu kodanike õigust liikuda ja elada vabalt liikmesriikide territooriumil ainult aluslepingutes ja nende rakendamiseks võetud meetmetega kehtestatud piirangutega ja tingimustel (kohtuotsused Brey, punkt 46 ja seal viidatud kohtupraktika; Dano, punkt 60; Baumbest ja R., punkt 84 jj; ja Trojani, punkt 31 jj).

- 53 Liikumisvabaduse piirang võib olla liidu õiguse seisukohalt õigustatud ainult juhul, kui see lähtub üldise huviga põhjendatud ning asjaomaste isikute kodakondsusest sõltumatutest objektiivsetest kaalutlustest ning on riigisisese õiguses õiguspäraselt taotletud eesmärgi suhtes proportsionaalne. Euroopa Kohtu praktikast tuleneb, et meede on proportsionaalne, kui see on taotletava eesmärgi saavutamiseks sobiv ega ületa selle saavutamiseks vajalikku (kohtuotsused Martens, punkt 34 ja seal viidatud kohtupraktika, ja A, punkt 67).
- 54 Itaalia õiguse kohaselt kaotab välismaal registreeritud Itaalia kodanik õiguse saada tervishoiuteenust Itaalias. Kui Läti õigusnormid on direktiivi 2004/38 ja määruse nr 883/2004 sätetega kooskõlas, tekib olukord, kus kassaator ei saa riiklikke tervishoiuteenuseid üheski liikmesriigis; see on olukord, mis on Senätsi (kõrgeim kohus) sõnul vastuolus Euroopa Liidu püüetega tagada isikute vaba liikumine Euroopa Liidus ja Euroopa integratsioon.
- 55 Euroopa Liidu Kohtul on juba olnud võimalus käsitleda direktiivi 2004/38 ja määruse nr 883/2004 vastastikuse toime küsimusi. Senätsi (kõrgeim kohus) hinnangul on käesoleva kohtuvaidluse kontekstis kõige olulisem Brey kohtuasi. Seni ei ole siiski analüüsitud kohtuasju, mis on otseselt seotud tervishoiuteenuste osutamisega Euroopa Liidu kodanikele liikmesriikides, kus neid tervishoiuteenuseid osutatakse oma kodanikele.
- 56 Euroopa Kohus on tuvastanud, et kui määruse nr 883/2004 eesmärk on tagada liidu kodanikele, kes on kasutanud töötajate õigust vabalt liikuda, õiguse nende päritoluliikmesriigi poolt makstavatele teatavatele sotsiaalkindlustushüvitistele säilimise, siis direktiiv 2004/38 võimaldab omalt poolt vastuvõtval liikmesriigil kehtestada liidu kodanikele juhul, kui neil ei ole töötaja staatust või kui nad on selle kaotanud, õiguspärased piirangud sotsiaalkindlustushüvitisi puudutavas osas selleks, et nad ei koormaks põhjendamatult selle liikmesriigi sotsiaalsüsteemi (kohtuotsus Brey, punkt 57).
- 57 Euroopa Kohus on viidanud töötajate vaba liikumise õigusele ja sellest õigusest tulenevale õigusele saada sotsiaalkindlustushüvitisi. Kassaator on juhtinud tähelepanu sellele, et ta kolis Lätti oma perekonnaga ühinemiseks. Kuigi – nagu eespool märgitud – määruse (EÜ) nr 883/2004 artikli 11 lõike 3 punkti e

kohaldatakse isikute suhtes, kes ei teosta majandustegevust, on oluline märkida, et oleks mõistlik käsitleda seda küsimust ka töötajate vaba liikumise seisukohast. Taotlejale on väljastatud vorm E104, mis sisaldab teavet vormi väljastanud riigis isikul täitunud kindlustusperioodide kohta. Seega on võimalik, et kassaatoril oli töötaja staatus Itaalias ning Lätti kolides kasutas ta ka vaba liikumise õigust töötajana. Pealegi on kassaator alates Lätti kolimisest tööd otsinud ja tal on alates 2018. aasta jaanuarist töösuhe. Kuna Lätti kolimisel ei olnud (või enam ei olnud) kassaatoril töötaja staatust, on samas õigustatud, nagu juba mainitud, seada direktiivi 2004/38 alusel hüvitiste andmisele teatavad piirangud, selleks et isik ei muutuks koormaks Läti sotsiaalsüsteemile.

- 58 Direktiivi 2004/38 artiklis 24 ja määruse nr 883/2004 artiklis 4 on täpsustatud **diskrimineerimiskeelu põhimõtte** ulatus Euroopa Liidu kodanike suhtes, kes kasutavad oma vabadust liikuda ja elada liikmesriikide territooriumil, nagu on sätestatud ELTL artiklis 18. Senäts (kõrgeim kohus) väljendab muret asjaolu pärast, et käesolevas asjas on rikutud võrdse kohtlemise põhimõtet, kuna kassaator, kes on Itaalia kodanik, kes on kasutanud vaba liikumise õigust, on seetõttu ebasoodsamas olukorras võrreldes Läti kodanikega ja töö asjus Lätti kolunud liidu kodaniku pereliikmetega.
- 59 Käesolevas asjas on Läti ametiasutused märkinud, et Läti rahaliste vahendite kaitse on sotsiaalhüvitiste andmise piirangute õiguspärane eesmärk. See võib olla õiguspärane eesmärk, kuid Senäts (kõrgeim kohus) kahtleb, kas see eesmärk on käesolevas asjas proportsionaalne.
- 60 Kuna õigus vabalt liikuda on liidu õiguse aluspõhimõttena üldreeglik, tuleb direktiivi 2004/38 artikli 7 lõike 1 punktis b sätestatud tingimusi tõlgendada kitsalt (vt analoogia alusel eespool viidatud kohtuotsus Kamberaj, punkt 86, ja eespool viidatud kohtuotsus Chakroun, punkt 43) ning arvestades liidu õiguses kehtestatud piire ning proportsionaalsuse põhimõtet (kohtuotsused Baumbast ja R, punkt 91; Zhu ja Chen, punkt 32, ja Brey, punkt 70).
- 61 Kui riigi ametiasutused analüüsivad, kas isik on muutunud liikmesriigi sotsiaalsüsteemile liigseks koormaks, peaksid nad kohaldama Euroopa Liidu Kohtu praktikas sätestatud suuniseid, eelkõige kohustust võtta arvesse iga juhtumi asjaolusid.
- 62 Mis puutub individuaalsesse uurimisse, mille eesmärk on anda üldine hinnang konkreetsele koormusele, mida selle toetuse andmine kujutaks endast kogu põhikohtuasjas käsitletavale liikmesriigi sotsiaalsüsteemile, siis on Euroopa Kohus tuvastanud, et vaevalt saab ühele taotlejale antavat abi lugeda liikmesriigi jaoks direktiivi 2004/38 artikli 14 lõike 1 tähenduses „põhjendamatult koormavaks“; see koormus võib liikmesriigil tekkida mitte individuaalse taotluse tõttu, vaid kõigi talle esitatud individuaalsete taotluste kokkuliitumise järel (kohtuotsused Alimanovic, punkt 62, ja García Nieto jt, punkt 50).

- 63 Euroopa Kohus on tuvastanud, et kui vastuvõttev liikmesriik välistab automaatselt teiste liikmesriikide majanduslikult mitteaktiivsete kodanike võimaluse saada teatud sotsiaalkindlustushüvitist ja seda isegi pärast direktiivi 2004/38 artikli 24 lõikes 2 ette nähtud kolmekuulisele elamisele järgnevat perioodi, siis see jätab vastuvõtva liikmesriigi pädevad asutused juhul, kui huvitatud isiku käsutuses olevad vahendid on väiksemad selle hüvitise saamiseks ette nähtud viitesummast, ilma võimalusest anda vastavalt eeskätt selle direktiivi artikli 7 lõike 1 punktist b ja artikli 8 lõikest 4 ning proportsionaalsuse põhimõttest tulenevatele nõuetele üldine hinnang koormale, mida selle hüvitise andmine kujutaks endast konkreetselt kogu sotsiaalabisüsteemile, võttes seejuures aluseks huvitatud isiku olukorda iseloomustavad individuaalsed asjaolud (kohtuotsus Brey, punkt 77).
- 64 Käesolevas asjas on nii Läti pädevad asutused kui ka madalama astme kohtud leidnud, et see konkreetne olukord kujutab iseenesest Läti sotsiaalabisüsteemile liigset koormust. Euroopa Liidu Kohtu järeldusi arvestades võib selle hinnangu suhtes siiski tekkida kahtlus. Käesolevas asjas tuleb hinnata taotleja konkreetset olukorda, võttes arvesse näiteks asjaolu, et kassaator kolis Lätti, et ühineda oma perega; et kassaator oli Itaalias töötanud ja otsis Lätis tööd ning et tal on kaks alaealist last, kes on tema ülalpeetavad ning kes on samal ajal Itaalia ja Läti kodanikud. See näitab, et taotlejal on tihedad isiklikud sidemed Lätiga, mis ei võimalda kassaatorit automaatselt välja arvata tervishoiusüsteemist, mille kulud kannab riik.
- 65 On oluline, et sotsiaalkindlustushüvitiste puhul saab liidu kodanik nõuda vastuvõtva liikmesriigi kodanikega võrdselt kohtlemist direktiivi 2004/38 artikli 24 lõike 1 alusel ainult siis, kui tema elamine vastuvõtva liikmesriigi territooriumil vastab direktiivi 2004/38 tingimustele (kohtuotsused Dano, punkt 69; Alimanovic, punkt 49, ja García-Nieto jt, punkt 38). Ei ole keelatud, et liikmesriigi õigusnorm, mis seab majanduslikult mitteaktiivsetele liidu kodanikele sotsiaalkindlustushüvitiste tunnustamise sõltuvusse sisulistest tingimustest, et nimetatud kodanikud peavad vastama vastuvõtvas liikmesriigis seaduslikult elamise õiguse olemasolu tingimustele (kohtuotsused Brey, punkt 44, ja Dano, punkt 69; kohtujuristi ettepanek kohtuasjas komisjon vs. Ühendkuningriik, punkt 77). Euroopa Kohus lisas samas aga ka, et seda tüüpi õigusnorm on ikkagi kaudne diskrimineerimine. Järelikult peab selleks, et niisugune õigusnorm oleks põhjendatud, see taotlema õiguspärast eesmärki ega tohi minna kaugemale kui on õigusnormi eesmärgi saavutamiseks vajalik (kohtuotsus komisjon vs. Ühendkuningriik, punkt 76).
- 66 Käesolevas asjas ei ole vaidlust selles, et kassaator vastab direktiivi 2004/38 artikli 7 lõike 1 punktis b ette nähtud riigis elamise nõuetele. Haldusotsustest nähtub aga, et seadusliku riigis elamise eeltingimus muutub takistuseks, mille tõttu on välistatud õigus sotsiaalkindlustushüvitisele (riiklik tervishoiuteenus). Senäts (kõrgeim kohus) kahtleb, et see on direktiivi 2004/38 ja määruse 883/2004 sätetega kooskõlas. Teisisõnu tekib küsimus, kas asjaolu, et taotlejal on üldine ravikindlustus, mis on üks direktiivis 2004/38 ette nähtud riigis elamise seaduslikkuse eeltingimustest, võib olla aluseks isiku riiklikus

tervisekindlustussüsteemis kindlustamisest keeldumiseks. Samal ajal tekib küsimus, kas Läti sotsiaalkindlustussüsteemi finantshuvide kaitsmiseks kehtestatud piirangud on asjakohased või lähevad eesmärgi saavutamiseks vajalikust kaugemale.

- 67 Lisaks tuleb kaaluda **vastupidise diskrimineerimise** (*reverse discrimination*) küsimust. Nagu ilmneb käesoleval juhul tervishoiu rahastamise seadusest, on töötava Euroopa Liidu kodaniku pereliikmel õigus tervishoiule. Kuna aga kassaator on abielus Läti kodanikuga, kes ei ole kasutanud liikumisvabaduse õigust, ei ole talle võimaldatud juurdepääsu tervishoiule abielu sõlmimise teel saadud pereliikmena.
- 68 Euroopa Kohus on tuvastanud, et kui asjaomane liidu kodanik ei ole kunagi kasutanud oma õigust vabalt liikuda ja on alati elanud liikmesriigis, mille kodanik ta on, siis ei vasta kõnealune kodanik mõistele „soodustatud isik” direktiivi 2004/38 artikli 3 lõike 1 tähenduses, sest viimati nimetatud direktiivi tema suhtes ei kohaldata (kohtuotsus McCarthy, punkt 39).
- 69 Samuti on tuvastatud, et liidu kodakondsuse eesmärk ei ole laiendada asutamislepingu esemelist kohaldamisala riigisisestele olukordadele, mis ei ole kuidagi seotud liidu õigusega. Sellisel juhul peavad liikmesriigi kodaniku mis tahes diskrimineerimist reguleerima selle riigi õigusaktid (kohtuotsus Land Nordrhein-Westfalen vs. Uecker ja Jacquet vs. Land Nordrhein-Westfalen, punkt 23; vt ka kohtuotsused Garcia Avello, punkt 26; Schempp, punkt 20, ja Gouvernement de la Communauté française ja Gouvernement wallon, punkt 39).
- 70 Samas on Euroopa Kohus tuvastanud, et liidu õiguse esemelisse kohaldamisalasse kuuluvad eelkõige juhtumid, mis puudutavad asutamislepinguga tagatud põhiõiguste ning liikmesriikide territooriumil liikumise ja elamise vabaduse kasutamist (kohtuotsused Nerkowska, punkt 26; Bidar, punkt 33, ja Schempp, punktid 17 ja 18).
- 71 Kui isik on kasutanud talle liidu õiguskorras tunnustatud vabadust ja see mõjutab tema õigust saada riigisiseste õigusaktidega ette nähtud hüvitist, ei saa seda pidada riigisiseseks olukorraks, millel ei ole mingit seost ELi õigusega (kohtuotsus Nerkowska, punkt 29).
- 72 Euroopa Liidu Kohus otsustas ühes kohtuasjas, et Euroopa Liidu õigus on kohaldatav olukorras, kus õigust liikumisvabadusele kasutanud isik ei olnud kaebaja ise, vaid tema endine abikaasa. Euroopa Kohus otsustas sisuliselt, et asjaolu, et Euroopa Liidu antud õigusi kasutas teine isik ja olukord tervikuna kujutas piisavat seost ELi õigusega, tähendas seda, et need õigused antakse ka kaebajale (kohtuotsus Schempp, punkt 25).
- 73 Käesolevas asjas on olukord eespool nimetatud kohtuasjast erinev, sest Euroopa Liidu õigust liikumisvabadusele kasutas kassaator ise, mitte tema abikaasa. Sarnaselt eespool nimetatud Euroopa Liidu Kohtu otsusega ei saa siiski olukorda

pidada ainult riigisiseseks, millel ei ole mingit seost ELi õigusega. Tuleb meeles pidada, et igasugune diskrimineerimine kodakondsuse alusel on keelatud. Lisaks on Senāts mures selle pärast, et käesoleval juhul on tõsiselt kahjustatud mitte ainult kassaatori Euroopa kodakondsust, vaid ka sellest tulenevaid õigusi (õigus liikumisvabadusele) sisuliselt. Seega, kuigi kassaatori puhul ei ole tema abikaasa, kes on Läti kodanik, liikumisvabadust kasutanud, tuleks kassaatorile kohaldada samu ELi õigusnorme, mida kohaldataks liidu kodaniku pereliikme suhtes.

- 74 Kassaator peaks Läti kodaniku abikaasana saama kasutada samu eeliseid, mis on liidu kodaniku pereliikmel, kes kolib Lätti töö asjus.

TÖÖDOKUMENT